

พฤติกรรมการใช้หลักเทวธรรมในการสอบปลายภาคของนักศึกษา
วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์
**The Behavior of an Application of the Principles of Devata-dhamma
in the Final Examination of the Students of Mahamakut Buddhist
University, Kalasin Buddhist College**

พระครูปลัดวินัย สุภวินโย¹ พระฟูตระกูล พุทธรกุจิโต² นายสุุดใจ ภูงลี³
ประสาร ศรีพงษ์เพ็ด⁴ และ ปราณี กีมยะราช⁵
Phrakrupaladvinai Subhavinayo¹ PhraFutrakul Buddharakkhito² Sudjai Phukonglee³
Prasarn Sreepongperd⁴ and Pranee Kruemyarad⁵
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2552

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้และเพื่อเปรียบเทียบความรู้กับพฤติกรรมการใช้หลักเทวธรรม และข้อเสนอแนะในการใช้หลักเทวธรรมสำหรับการสอบปลายภาค กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2-4 ภาคการศึกษาที่ 2/2552 จำนวน 70 รูป/คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และไควสแควร์ ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ถูกต้อง เพศ อายุ และสถานภาพกับความรู้ไม่มีความแตกต่างกัน ความรู้กับพฤติกรรมไม่มีความสัมพันธ์กัน ปัญหาคือ ไม่เตรียมตัวสอบ และข้อเสนอแนะ คือ อ่านหนังสือและทำข้อสอบอย่างตั้งใจ

คำสำคัญ: 1.หลักเทวธรรม 2.พฤติกรรม 3. การทำข้อสอบ

ABSTRACT

The purposes of this research article were to know and compare knowledge and behavior in an application of the principles of Devata-dhamma, and suggestions in an application of Devata-dhamma to the

¹ ป.ธ.4,กศ.ม. อาจารย์ประจำ วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

² กศ.ม. อาจารย์ประจำ วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

³ ป.ธ.5,กศ.ม. อาจารย์ประจำ วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

⁴ ป.ธ.9,กศ.ม. อาจารย์ประจำ วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

⁵ ศศ.ม. เจ้าหน้าที่พัสดุ วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

final examination. 70 samples were B.A. students in the 2nd – 4th years, semester 2/2552. The data collection was administered by the questionnaire. The statistics was frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and One-Way ANOVA, and X^2 -test. The research results were found that the students had the right knowledge about Devata-dhamma principles. Sex, age, status and Dhamma knowledge had no significance. Devata-dhamma knowledge had no relation with behavior on Devata-dhamma principle. Problem was not preparation for an examination. Suggestions were reading books and paying attention to the examination.

Keyword : 1.Devata-dhamma 2.Behavior 3. Paper examination

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จัดการศึกษาบนพื้นฐานพุทธวิทยาการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามความมุ่งหมายแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, มปป.) ซึ่งวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ ได้ดำเนินการบริการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา ได้ดำเนินการตามภารกิจและจุดประสงค์ของมหาวิทยาลัยมาโดยตลอด จุดประสงค์ที่สำคัญข้อหนึ่งก็คือ “จะพัฒนาบัณฑิตให้เป็นคนดีตามแนวทางพระพุทธศาสนา” (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, มปป.) แต่ปัญหาการทุจริตข้อสอบจากการสอบปลายภาคเรียน โดยเฉพาะกรณีของการลอกข้อสอบในห้องสอบ ปัญหานี้เกิดคำถามว่า “การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ว่า “จะพัฒนาบัณฑิตให้เป็นคนดีตามแนวทางพระพุทธศาสนา” (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, มปป.) ได้หรือไม่ ซึ่งคำถามนี้สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ทางด้านหลักเทวตาธรรมและการปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ปัญหาการทุจริตข้อสอบเป็นปัญหาในวงกว้างในระดับต่างๆ เช่น ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีข่าวทุจริตข้อสอบ เท่าที่สำรวจจากสื่อหนังสือพิมพ์ที่ลงพาดหัวข่าว ในปี พ.ศ. 2551 พบทุจริตในการสอบ มี 4 กรณี และในปี พ.ศ. 2552 มีข่าวทุจริตสอบ 1 กรณี (<http://breakingnews.nationchannel.com/read.php?lang=T&newsid=366333>)

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องศึกษาความรู้และการนำหลักเทวตาธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ไปใช้สำหรับการดำเนินชีวิตและการทำข้อสอบ ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรโดยตรงในการแก้ปัญหการทุจริตข้อสอบและการดำเนินงานทางด้านนโยบายในการรณรงค์ส่งเสริมพัฒนานักศึกษาให้มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับสังคมและสถาบันการศึกษาอื่นๆ

2. วัตถุประสงค์

2.1 นักศึกษามีความรู้ทางหลักเทวตาธรรมที่ถูกต้อง นำความรู้ทางหลักธรรมไปใช้ในการสอบปลายภาค มากน้อยเพียงใด

2.2 นักศึกษาที่มีปัจจัยแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้หลักทฤษฎีธรรมในการสอบปลายภาค แตกต่างกันหรือไม่

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาความรู้ในการใช้หลักทฤษฎีธรรมในการสอบปลายภาคของนักศึกษา

3.2 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่แตกต่างกันกับความรู้เกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรมและพฤติกรรมการใช้หลักทฤษฎีธรรมในการสอบปลายภาคของนักศึกษา

3.3 เพื่อทราบปัญหาและข้อเสนอแนะในพฤติกรรมการใช้ทฤษฎีธรรมในการสอบปลายภาคของนักศึกษา

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 นักศึกษาที่มีเพศ สถานภาพ และอายุ แตกต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรมในการสอบปลายภาคแตกต่างกัน

4.2 ความรู้ทางด้านหลักทฤษฎีธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้หลักทฤษฎีธรรมในการสอบปลายภาค

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

5.1 หน่วยงานที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากงานวิจัย คือ วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ นำผลการวิจัยเพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาการทุจริตข้อสอบ

4.2 ประโยชน์โดยอ้อมที่ได้รับจากงานวิจัย คือ โรงเรียน และสถาบันทางการศึกษาต่างๆ เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกในการนำหลักทฤษฎีธรรมไปใช้สำหรับการดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้าน

6. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ได้แก่ กลุ่มเป้าหมาย นักศึกษาภาคปกติในเวลาทำการของวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ ชั้นปีที่ 2 - 4 ทุกคณะทุกสาขา จำนวนทั้งหมด 89 รูป/คน ที่ผ่านการสอบปลายภาคมาแล้ว ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 76 คน โดยใช้สูตรสำเร็จของ Krejcie and Morgan (ประสิทธิ์ อารินทร์, 2548)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง มีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 ความรู้และความเข้าใจหลักทฤษฎีธรรม เป็นแบบทดสอบความรู้เรื่องทฤษฎีธรรมและโอตตปปะ จำนวน 15 ข้อ ตอนที่ 3 พฤติกรรมการใช้หลักทฤษฎีธรรมในการทำข้อสอบปลายภาค เป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating scale) เพื่อวัดพฤติกรรมการสอบตามหลักทฤษฎีธรรมแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง ปฏิบัตินานๆ ครั้ง

และ ไม่ปฏิบัติ และ ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของการใช้หลักทฤษฎีธรรมกับพฤติกรรมการทำข้อสอบปลายภาค เป็นคำถามปลายเปิด (open ended)

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง คือตั้งแต่วันที่ กรกฎาคม – สิงหาคม พ.ศ. 2551 ได้รับแบบสอบถามกลับมาสมบูรณ์ จำนวน 70 ชุด จากจำนวนที่ต้องการ 76 ชุด คิดเป็นร้อยละ 92.10

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลพื้นฐาน ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักทฤษฎีธรรม และ พฤติกรรมการใช้หลักทฤษฎีธรรมในการทำข้อสอบปลายภาค วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การประยุกต์หลักทฤษฎีธรรมในการสอบปลายภาค ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{x}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ข้อความที่เป็นข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ นำมาตรวจสอบความถี่แล้วสรุปเป็นความเรียง จากนั้นจึงจัดเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล และสถิติในการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ได้แก่ t-test และ One-Way ANOVA รวมทั้ง χ^2 test โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p = 0.05$

7. ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย ร้อยละ 82.9 มีอายุอยู่ระหว่าง 21 – 39 ปี ร้อยละ 40.0 มีอายุเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 27.57 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 45.5 มีสถานภาพเป็นฆราวาส ร้อยละ 84.8 เป็นอาชีพไม่มีรายได้ คือ นักศึกษา และพระภิกษุ ร้อยละ 87.7 และมีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท/ปี ร้อยละ 62.9

นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรมด้านhiri ได้ถูกต้อง ว่าเป็นหลักธรรมข้อหนึ่งที่ทำให้เป็นคนดี ร้อยละ 94.3 และ มีความละเอียดต่อการทำความเข้าใจ มีร้อยละ 91.4 ส่วนหลักธรรมด้านโธตตปะมีความรู้ถูกต้องในข้อที่ว่าด้วยเป็นหลักธรรมที่ป้องกันความวุ่นวาย มีร้อยละ 91.4 เกรงกลัวต่อบาป มีร้อยละ 88.4

นักศึกษามีพฤติกรรมในด้านhiriสำหรับการสอบปลายภาค คือ พยายามทำข้อสอบด้วยตัวเอง มีร้อยละ 82.9 ส่วนด้านโธตตปะ คือ ไม่ลอกข้อสอบเพราะกลัวเพื่อนจะดูถูก ร้อยละ 42.9

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ สถานภาพ และอายุที่แตกต่างกันมีความรู้เกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรมด้านhiri และ โธตตปะ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ และ ความรู้เกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรมไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการใช้หลักทฤษฎีธรรม ปัญหาในการนำหลักทฤษฎีธรรมไปใช้ในการสอบปลายภาค คือ นักศึกษาไม่ได้เตรียมตัวก่อนสอบ หรือ อ่านหนังสือน้อย มีร้อยละ 40.0 รองลงมา อาจารย์ออกข้อสอบไม่ตรงกับที่เรียน มีร้อยละ 25.0 ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาจึงทุจริตข้อสอบเพื่อจะได้ผลการเรียนที่ดี ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ การเตรียมตัวก่อนสอบ อ่านหนังสือก่อนสอบ มีร้อยละ 71.4 รองลงมา คือ ตั้งใจทำข้อสอบ มีร้อยละ 4.8

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรมกับพฤติกรรมกรรมการใช้หลักทฤษฎีธรรมในการสอบปลายภาคของนักศึกษา

ระดับความรู้เกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรม	ระดับการใช้หลักทฤษฎีธรรม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
น้อย	8 (42.1)	5 (26.3)	6 (31.6)	19 (100.0)
มาก	17 (33.3)	14 (27.5)	20 (39.2)	51 (100.0)

$$\chi^2 = 5.22 \quad df = 2 \quad p = .770$$

8. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้ นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรมได้ถูกต้อง กล่าวคือ หิริ คือ หลักธรรมที่ทำให้เป็นคนดี และการละอายต่อการทำความชั่ว โอตตปปะ คือ หลักธรรมที่ป้องกันความวุ่นวาย และความเกรงกลัวต่อบาป ทางด้านพฤติกรรมในประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมสำหรับการสอบปลายภาค คือ พยายามทำข้อสอบด้วยตัวเอง และไม่ลอกข้อสอบเพราะกลัวเพื่อนจะดูถูก จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ สถานภาพ และอายุ กับความรู้เกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ ความรู้เกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรมไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการใช้หลักทฤษฎีธรรมอีกด้วย

9. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ด้านความรู้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจหลักทฤษฎีธรรมได้ถูกต้อง เพราะหลักทฤษฎีธรรมเป็นหัวข้อธรรมที่คนในสังคมคุ้นเคยกับคำสอนนี้มาตั้งแต่เด็ก แต่มีนักศึกษาจำนวนหนึ่งที่จะทุจริตในการสอบเมื่อมีโอกาส พฤติกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการไม่นำหลักธรรมด้านโอตตปปะมาใช้ในการสอบ และยังแสดงให้เห็นถึงความไม่ซื่อสัตย์ในตนเองอีกด้วย เมื่อพิจารณาผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชายถึงร้อยละ 82.9 ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิระศักดิ์ อุดลวิโร (2544) ที่ว่าเพศชายนำหลักธรรมไปใช้มากกว่าเพศหญิง จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ สถานภาพ (พระภิกษุ และ ฆราวาส) และ อายุ กับปัจจัยทางด้านความรู้เกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรมไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปีที่ 2 ขึ้นไป ซึ่งผ่านการศึกษานักธรรมศึกษาและเรียนวิชาพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาตั้งแต่ปีที่ 1 ฉะนั้น จึงเข้าใจหลักทฤษฎีธรรมมาอย่างดีแล้ว ด้วยเหตุนี้ผลการทดสอบสมมติฐานจึงไม่พบนัยสำคัญ ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิชัย ปุญญโกโม (2542) ที่ว่าเพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ทางหลักพระพุทธศาสนามากกว่าเพศชาย นอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้ยัง พบว่า ความรู้กับพฤติกรรมการใช้หลักทฤษฎีธรรม

ไม่มีความสัมพันธ์กัน หมายความว่า ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเทวดาธรรมได้ถูกต้อง ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามหลักเทวดาธรรมเสมอไป

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยยังพบว่า นักศึกษายังมีการทุจริตในการสอบปลายภาค จึงมีข้อเสนอแนะในการดำเนินการสอบ คือ ปฏิบัติตามระเบียบเกี่ยวกับการสอบปลายภาคอย่างจริงจัง

10.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

10.2.1 รมณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้มีการนำหลักธรรมที่จำเป็นมาใช้ในการดำเนินชีวิต และจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ในการปฏิบัติตามหลักธรรม เช่น สถานที่สำหรับการนั่งพักผ่อน สถานที่สำหรับการสนทนาธรรม สถานที่สำหรับการปรึกษากันเรื่องเรียน และสถานที่สำหรับฆราวาส

10.2.2 ส่งเสริมพระภิกษุ สามเณร และฆราวาส ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ โดยการให้รางวัลหรือการยกย่องชมเชยให้เป็นที่ประจักษ์

10.2.3 เพื่อให้องค์กร สถาบัน หน่วยงานต่างๆ นำความรู้ทางด้านเทวดาธรรมไปปฏิบัติควรที่ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ทางด้านสื่อต่างๆ เช่น วารสาร วิทยุกระจายเสียง รวมถึงการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การตอบปัญหาธรรมะ เข้าค่ายคุณธรรม และรางวัลเยาวชนดีเด่น

10.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ในการวิจัยครั้งต่อไป มีประเด็นที่ควรศึกษา ดังนี้

10.3.1 ควรที่จะศึกษาปัจจัยที่จะส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติตามหลักธรรม เช่น การสวดมนต์

10.3.2 ควรที่จะศึกษาพฤติกรรมปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณรที่เรียนในสถาบันการศึกษาอุดมศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยไปจัดสภาพแวดล้อม การเรียนการสอนให้เอื้อกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พร้อมทั้งรณรงค์ให้นักศึกษาฆราวาสเข้าใจการปฏิบัติตนที่ถูกต้องกับพระภิกษุสามเณร เพราะผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า สถานภาพของความเป็นภิกษุไม่มีความแตกต่างกันทางด้าน การนำหลักเทวดาธรรมมาใช้ในการสอบ กล่าวคือ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความไม่มีหิริและ โอตตัปปะของพระภิกษุสามเณรนั่นเอง

11. เอกสารอ้างอิง

“ทูลจรีตสอบ”เอนเน็ต”2 รายปปลอมบัตรเข้าสอบภาษาไทย” <<http://breakingnews.nationchannel.com/read.php?lang=T&newsid=366333>> (9 June 2009)

ประสิทธิ์ อารินทร์. (2548). “ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการ การเชื่อมผู้ต้องขังของเรือนจำกลาง เชียงใหม่”. **ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาวิชัย ปุณฺณกาโม. (2542). “ความสัมพันธ์ผลของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2540”. **ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาวิระศักดิ์ อัครวิโร. (2544). “ทัศนคติในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต: ศึกษาเฉพาะกรณี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครพนม”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. **หลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์**. นครปฐม: มหามกุฏราชวิทยาลัย, มปป.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. **คู่มือนักศึกษาระดับปริญญาตรี**. มปป

12. คำขอขอบคุณ

การศึกษาค้นคว้างานวิจัยนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี ได้รับความอนุเคราะห์ให้คำปรึกษา การแนะนำช่วยเหลือ การตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง ได้แก่ อาจารย์ ธเนศ ต่วนชะเอม ดร. ปัญญา วีระวิทย์เลิศ อาจารย์ สุชาดา นาคฤทธิ์ ขอขอบพระคุณ พระมหาน่วม สุจิตโต ผู้อำนวยการวิจัยญาณสังวร อาจารย์วิสุทธิพัชร วาฤทธิ์ อาจารย์สมควร แก้วชาลุน และบุคคลากรในสถาบันวิจัยญาณสังวรทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือเป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณพระเทพสารเวที ผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ พระปริยัติสารเวที ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ อาจารย์พิน โย พรหมเมือง และอาจารย์ทุติยาภรณ์ คอนมิ่ง ที่ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ มาจนกระทั่งงานวิจัยสำเร็จสมบูรณ์